

DAVID JAVALOYAS MOLINA JOAN FORNÉS BISQUERRA TOMEU SALVÀ SIMONET MARIA LLINÀS
RIERA FRANCISCA TORRES ORELL MIQUEL ÀNGEL SASTRE MIQUEL ÀNGEL CAU MARGARITA
ORFILA MARÍA ESTHER CHÁVEZ EUGÈNIA SITJES I VILARÓ M. MAGDALENA ESTARELLAS ORDINAS
JOSEP MERINO SANTISTEBAN MARGALIDA MUNAR GRIMALT MAGDALENA SALAS BURGUERA
DAMIÀ RAMIS BERARD MANEL CALVO TRIAS CARLOS QUINTANA ABRAHAM VICTOR GUERRERO
AYUSO JOAN CARLES LLADÓ CAPÓ GABRIEL PONS I HOMAR BEATRIZ PALOMAR PUEBLA MATEU
RIERA RULLAN SILVIA ALCAIDE GONZÁLEZ ALBERT MARTÍN MENÉNDEZ NÚRIA MARTINEZ
RENGEL MANUEL IZAGUIRRE LACOSTE JOAN SANTOLARIA SARABIA MYRIAM SECO ÁLVAREZ

1ª TROBADA D'ARQUEÒLEGS DE LES ILLES BALEARS

MANACOR, 15 I 16 DE SETEMBRE DE 2006

MUSEU D'HISTÒRIA DE MANACOR

Consell de
Mallorca

■ Departament de Cultura i Patrimoni

**I TROBADA D'ARQUÒLEGS DE LES ILLES BALEARS
REALITZADA AL MUSEU D'HISTÒRIA DE MANACOR**

COORDINACIÓ

Magdalena Salas Burguera

ORGANITZACIÓ

Secció d'Arqueologia del Col·legi de Llicenciats en
Filosofia i Lletres i Ciències de les Illes Balears

ASESORAMENT LINGÜÍSTIC

Servei Lingüístic del Consell de Mallorca

EDITA

Servei de Patrimoni del Consell de Mallorca

DISSENY

DE-EME

IMPRÈS A

Imprenta Homar

DIPÒSIT LEGAL

PM1425-2009

ISBN

978-84-692-3812-7

INDEX

01

Breu aproximació al coneixement del jaciment de Closos de Son Gaià (Portocolom)
D. JAVALOYAS, J. FORNÉS, T. SALVÀ 11

02

La carta de risc arqueològic del conjunt històric de Palma
M. LLINÀS, F. TORRES 19

03

Intervencions arqueològiques a la finca de Santa Anna de Can Costa (Pollentia) cinquanta-tres anys després: el redescobriment d'una cisterna
M.À. SASTRE, M.À. CAU, M. ORFILA, M.E. CHÁVEZ, 23

04

Sistemes hidràulics i assentaments andalusins a la partida de Manacor
E. SITJES 35

05

Noves aportacions de l'arqueologia urbana al traçat de la síquia de la Vila i de les murades de Palma
M.M. ESTARELLAS, J. MERINO 47

06

El projecte de consolidació, adequació i difusió social del jaciment talaiòtic de s'Hospitalet Vell (Manacor)
M. MUNAR, M. SALAS, D. RAMIS, 55

07

Territori i intercanvi: la influència púnica en la comunitat talaiòtica del puig de sa Morisca (Calvià)
M. CALVO, C. QUINTANA, V. GUERRERO 63

08

El control arqueològic de la carretera de Palma-Manacor (Ma-15) amb motiu del desdoblament: els jaciments talaiòtics
J.C. LLADÓ 75

09

Excavacions arqueològiques al poblat prehistòric des Pou Celat (Porreres): alguns elements d'interès
G. PONS 89

10

La ceràmica posttalaiòtica del poblat de Son Fornés (Montuïri): documentació i anàlisi dels canvis en la producció de terrissa entre c. 450-250 a. de la n. e.
B. PALOMAR 99

11

El conjunt paleocristià de Son Peretó (Manacor): projecte de revisió i d'adequació
M. RIERA, M. SALAS, M. MUNAR, S. ALCAIDE, M. À. CAU 111

12

Metodologia dels treballs de prospecció i de control arqueològic del dragatge de sa Bassa Nova (Portocolom)
A. MARTÍN, N. MARTÍNEZ, M. IZAGUIRRE, M. RIERA, J. SANTOLARIA, M. SECO 121

09

Excavacions arqueològiques al poblat prehistòric des Pou Celat (Porreres): alguns elements d'interès

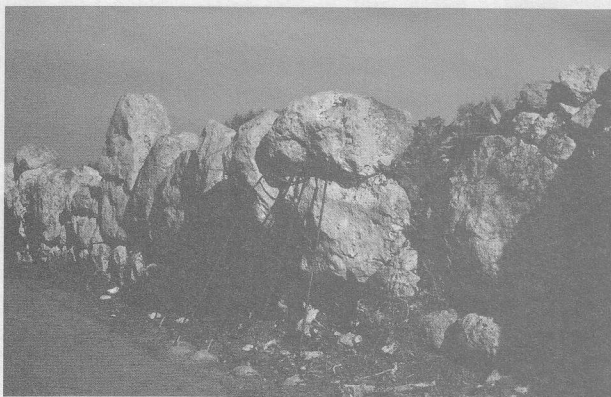
Gabriel Pons i Homar

Les actuacions arqueològiques al poblat talaiòtic des Pou Celat (*figura 1*) estan motivades per la necessitat de restaurar un tram de la murada que limita amb un camí públic, ja que alguns dels ortòstats estaven desplaçats a causa de la pressió de diferents arbusts i la inclinació dels grans blocs posava en perill la circulació per la carretera de Porreres - Son Mesquida en aquell tram (*figures 2 i 3*). De fet, per aquest motiu ja feia unes dècades que s'havien llevat alguns ortòstats d'un tram de la murada.

Els treballs es realitzaren per iniciativa de l'Ajuntament de Porreres i transcorregueren entre el desembre de 1985 i el febrer de 1986 i del desembre de 1987 a l'abril de 1988.

Vista general de la zona d'actuació, en què es pot veure el tram de la murada, amb les construccions adossades i un talaiot circular al fons.

Tram extern de la murada, abans de la restauració.

Tram extern de la murada, després de la restauració.

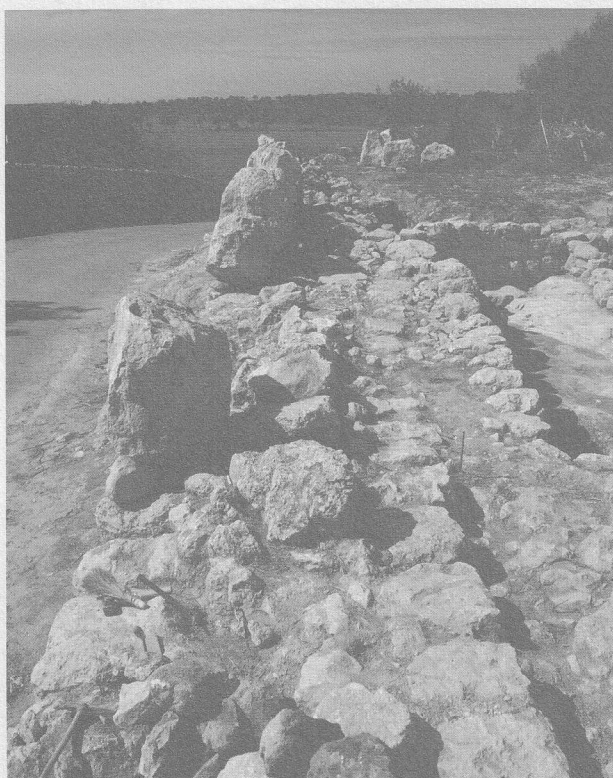
1. Característiques i cronologia de la murada

Els treballs de restauració posaren al descobert, per les dues cares, un tros de murada de 37 m de llarg, la qual està formada per un sòcol de blocs quadrangulars, a sobre dels quals s'assenten ortòstats de mida desigual, segons la zona (*figura 4*): mentre que a l'extrem sud són de mida considerable, la meitat nord la formen ortòstats més escairats i de menor volum. En canvi, la part central d'aquest sector no es conserva a causa de la destrucció que ja s'ha esmentat.

Sector nord de la murada, després de la restauració.

El parament intern de la murada, allà on es conserva, té una fàbrica desigual, causada per diferents remodelacions. Si iniciem l'anàlisi per l'extrem sud, els primers 4 m no tenen parament intern, per causes desconegudes. A continuació ve un espai de 3,7 m que comprèn les parets que delimiten un porxo; en aquest sector el parament intern de la murada presenta una tècnica constructiva diferent, menys acurada, i per això considerem que és una obra més tardana, segurament del moment que es construí la zona porticada. La resta sembla que és la construcció original, formada per pedres quadrangulars i de volum mitjà, d'uns 30-40 cm de costat, disposades en filades. En aquest sector el parament intern rep dos adossaments: just a l'exterior del porxo s'adossa un pedrís de 2,5 m de llargària i, a continuació, després d'un espai on no s'adossa a la murada cap element, hi ha recolzat un muret de 13,5 m de llargària, part del qual l'abraça una construcció quadrangular (*figura 5*).

Vista superior d'un sector de la murada i dels adossaments, una vegada excavats i restaurats.

Per l'extrem sud, a continuació de la zona on s'actuà, no es conserva cap resta visible de la murada. Per l'extrem nord se'n pot seguir el traçat, tot i que es troba en molt mal estat, atès que hi manquen gran part dels ortòstats i els que queden estan desplaçats i tombats. El traçat de la murada en aquesta part nord s'adapta a l'orografia i, per això, gira en direcció est, ja que el terreny fa un desnivell, amb una timba. Sobre aquesta s'assenta l'estructura defensiva, a la qual el desnivell aporta un ampli camp visual cap al nord. El gruix de la murada oscil·la entre els 2 i els 2,2 m.

La tècnica constructiva d'aquesta estructura defensiva, sobretot a la meitat nord, és molt semblant a la tècnica de les construccions posttalaiòtiques. Em referesc a l'ús d'ortòstats amb la cara externa plana i els laterals encaixats, tècnica que sovintaja en obres de certa categoria, com són els santuaris. Però aquesta tècnica també és freqüent a les estructures murals i en són exemples coneguts les murades dels poblat des Antigors, es Rossells, Merola, es Boc, etc. Pensam que la tècnica constructiva és un element que cal tenir en compte a l'hora de tractar sobre la cronologia de les muralles, ja que les imprecisions de les datacions radiocarbòniques en aquesta fase són un greu entrebanc, que ens obliga a cercar altres vies d'aproximació cronològica, malgrat que siguin de caràcter relatiu. Així, la tècnica constructiva utilitzant ortòstats és impròpia de les construccions talaiòtiques més primitives i de períodes anteriors. Tradicionalment les construccions ciclòpies a Mallorca estaven bastides amb murs fets amb filades horitzontals o bé en disposició irregu-

lar. A partir d'un moment indeterminat, possiblement al final del talaiòtic i al començament del posttalaiòtic, en construccions a les quals es vol donar rellevància per qüestions ideològiques s'utilitza la tècnica ortostàtica en els paraments exteriors.

Al sector on la murada no té parament intern es pogué detectar un nivell estratigràfic d'assentament humà anterior a la construcció d'aquest element. Era una petita bossa de materials situats a la mateixa altura que el sòcol del parament extern i que ocupava un espai d'uns 40 cm. S'hi trobaren una pedra rectangular, segurament emprada com a obrador; un punxó d'os; petits fragments de ceràmica, que publicarem fa uns anys (Pons, 1999, figura 89), i ossos d'animals, alguns dels quals serviren de base per a una anàlisi radiocarbònica.¹

DATAció	CAL BC (2)	CAL BC (1)	MOSTRA
KIA-15713 (7A) 2405+30BP	760-390	520-400	Ossos animals

Els resultats d'aquesta datació són molt semblants a la datació aconseguida per a un nivell estratigràfic coetani o lleugerament més antic de la murada del poblat de ses Païsses (Hernández i Aramburu-zabala, 2005). La mostra des Pou Celat es realitzà sobre uns ossos d'animals d'un nivell estratigràfic anterior a la construcció de la murada, per la qual cosa ens referim a una datació anterior en no sabem quants d'anys. En aquest context cronològic, tenint en compte els arguments exposats, seria coherent que la construcció de les murades s'iniciàs entorn del 600-550 a. de la n. e., com un dels efectes d'una profunda convulsió. En desconeixem les causes, però aquesta convulsió suposà la destrucció dels poblats talaiòtics i un canvi en els models arquitectònic, territorial i tecnològic, i segurament tingué repercussions en l'estructura social i econòmica.

Entorn del segle VI a. de la n. e. els talaiots són destruïts o abandonats i es deixa d'utilitzar aquest model constructiu. El model territorial basat en un nucli amb diferents estructures perifèriques i que tenia l'estructura turriforme com a símbol de territorialitat també s'esvaeix (Pons, 1999) i dona pas a un model encara no analitzat, però que d'entrada es mostra desigual, ja que no tots els antics poblats es dotaran de murades i les extensions dels poblats també mostren importants diferències. En aquest cas, si es confirmàs aquesta cronologia, el fet que un conjunt arquitectònic disposi o no de murades no determina, d'entrada, la funcionalitat del conjunt.

Sembla que en aquest període, que coneixem com a posttalaiòtic o talaiòtic final, els factors ideològics prenen força, almenys en l'aspecte material, si atenem la proliferació dels santuaris i de les manifestacions plàstiques. També l'aspecte funerari manifesta canvis importants, ja que, al marge del cas excepcional de Son Real, es manté la pràctica de l'enterrament col·lectiu. S'hi introdueixen, però, diferents sistemes de tractament de la inhumació i apareixen importants desigualtats en els dipòsits funeraris. Aquesta varietat pot estar motivada per una evolució dels ritus, però també se'n pot cercar la causa en les diferenciacions socials. És coherent pensar que la situació de crisi que es manifesta en el segle VI a. de la n. e., que donarà pas al període posttalaiòtic, és la causant de l'aixecament de les murades. Però també es pot plantejar l'argument de la construcció d'aquestes defenses com a manifestació d'un nou ordre social en què uns assentaments, els amurallats, prendran més força com a centres de poder.

2. La construcció nord-oest

És de planta quadrangular, de 6,9 m a l'eix nord-sud i 5,3 m a l'eix est-oest (figura 6). Les parets estan bastides a base de filades horitzontals de pedres més o menys quadrangulars. El gruix del mur a la zona del portal, l'únic sector que es conserva plenament, és d'1 m. El mur del costat est gairebé ha desaparegut a causa de les feines agrícoles; també les parets en sentit est-oest estan danyades a la meitat oriental. L'adossament de la construcció quadrangular a la murada, en comptes de fer-se directament, es resolgué, com és freqüent, amb el bastiment d'un folre, de la mateixa tècnica que el conjunt de la construcció, que ultrapassa els límits de l'habitatge pel vessant nord-oest (figura 3).

El portal està situat al sud-oest de la construcció i té una amplària aproximada d'1 m (figura 7). La construcció té un espai intern d'uns 36,5 m² i sols presenta una compartimentació a l'extrem nord-occidental. Es tracta de dues mitjanes formades per una sola alineació de pedres superposades, les quals delimiten l'angle nord-oest. La construcció no conserva elements de suport de la coberta necessaris per cobrir aquest ampli espai. No es descarta que a la part central hi hagués una columna, lloc que, segons es desprèn de l'estratigrafia, fou buidat temps enrere i reomplert amb material d'època romana. A més, en aquest lloc es trobà una pedra quadrangular de gran volum, que ben bé hauria pogut fer aquest servei.

L'habitatge disposava d'una distribució interna del mobiliari que ens permet determinar diferents funcions. A mà esquerra del portal, a l'angle sud-occidental, es localitzaren diferents àmfores punicoebusitanes i romanes, clara indicació que aquell sector era emprat com a magatzem de productes per a l'ús quotidià. Just a la dreta del portal es localitzaren restes de fosa de metall, que afectaven un petit sector del parament intern, i una olleta de ceràmica local. A continuació es localitza una petita cavitat, emprada com a llar de foc, associada a restes alimentàries. Al petit àmbit delimitat per mitjanes es localitzaren alguns tassonets i olletes, així com diferents estris de pedra (morters i fragments de moles). A la zona central, afectada per un clot modern, es recuperà un nombre important d'anses d'àmfora ebusitana amb els caires allisats, que alguns investigadors interpreten com a peses de teler. Així mateix, en alguns sectors es pogué comprovar l'existència d'un trespol de calç i algunes zones enllosades que, per ventura, es feren per facilitar algun tipus d'activitat.

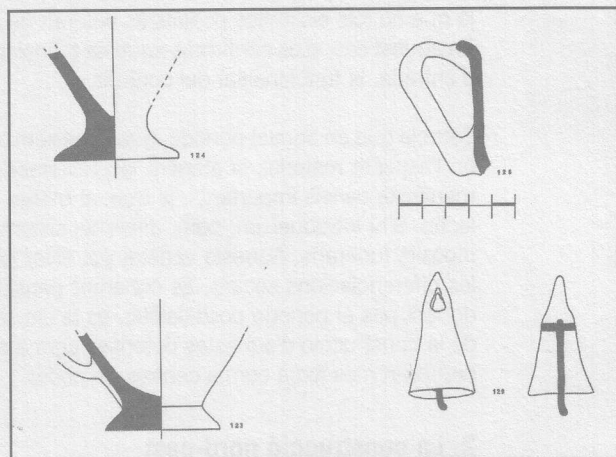
¹ Des d'aquí volem donar les gràcies a l'equip de Son Forners per haver costejat l'anàlisi radiocarbònica.

Vista general de la construcció quadrangular.

Construcció quadrangular: detall del portal i del sector sud.

Material del dipòsit de fundació.

2.1. L'ofrena de fundació

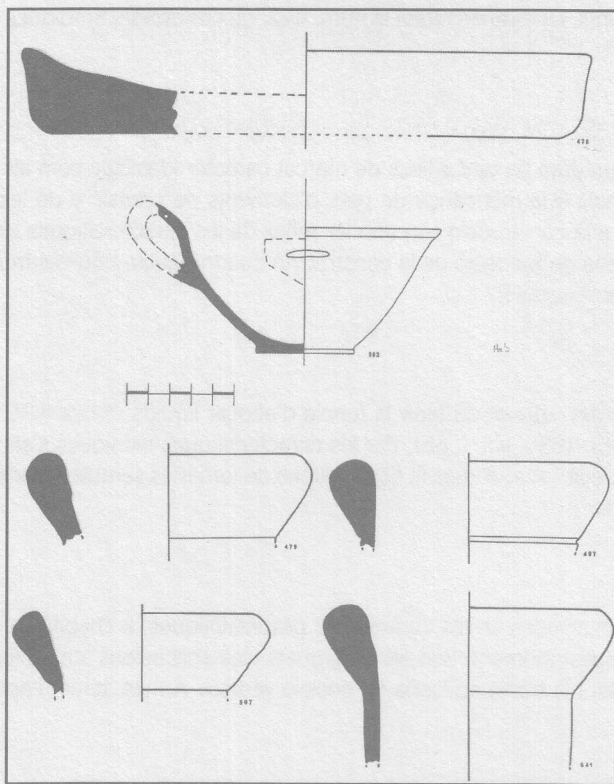
A l'interior del mur on se situa el portal i al costat est d'aquest es localitza un conjunt d'objectes format per una campaneta de bronze, dues copes i alguns fragments de ceràmica local (*figura 8*). Aquest tipus d'objectes, que solen ser presents a llocs de caràcter sacre i que, a més, s'han trobat formant un paquet a l'interior d'un mur, fan pensar que formaren part d'actes religiosos. Les cerimònies de sacralització i ofrena d'espais profans (dels llocs on es desenvolupa l'activitat humana) per aconseguir la protecció divina estan molt arrelats en totes les societats en què l'aspecte superestructural té un pes important.

2.2. Els materials de la construcció quadrangular

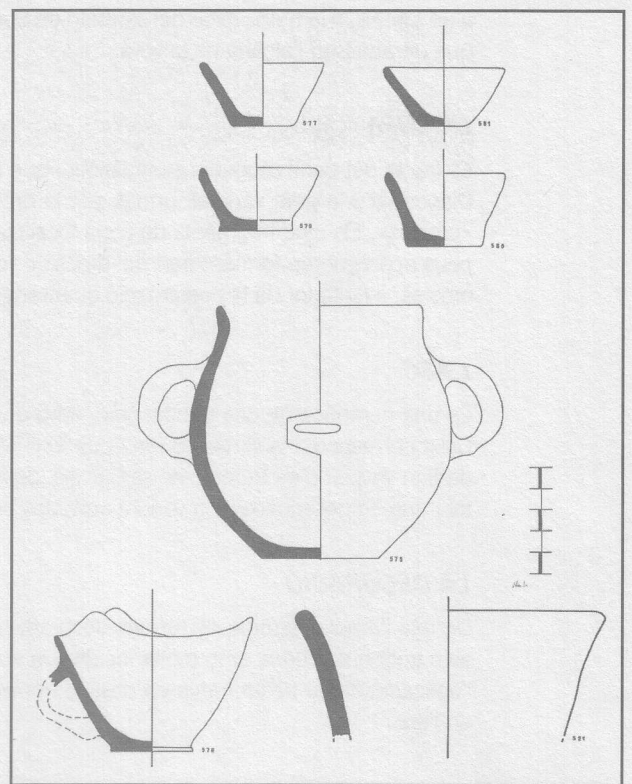
2.2.1. Material amforal²

En la fase final del posttalaiòtic s'observa el declivi de l'ús de la ceràmica local de gran format, que serà substituïda pels grans contenidors d'importació, sobretot per les àmfores. Aquest procés s'accentua a partir de la conquesta romana de Mallorca, moment en què cal situar l'ús de la construcció quadrangular. Les àmfores localitzades pertanyen a dos grans grups: les de fabricació punicoebusitana i les romanes. Les més abundats són les PE-17 i 18; també de producció ebusitana es trobà un fragment d'orla d'una PE-24. Les produccions romanes són de procedència diversa i estan representades per les formes Dressel 1-A, Dressel 1-B, alguns fragments d'orla de Dressel-C, un fragment de Dressel 1 - Oberaden 433, Dressel 12 i Tripolitana I. Aquesta darrera ens donaria la data més tardana, ja que es té la referència de la destrucció de Pompeia l'any 79 (*figures 9 i 10*).

² Hem d'agradir al Sr. Damià Cerdà l'estudi de les àmfores trobades en les campanyes d'excavació des Pou Celat, el qual hem utilitzat per redactar aquest resum de les àmfores que s'han trobat a la construcció quadrangular. Per motius d'espai no es pot publicar en aquesta breu comunicació, però esperam que en el futur pugui formar part de la memòria d'excavació.

Material amforal de la construcció quadrangular.

Ceràmica local i material amforal de la construcció quadrangular.

El material amforal és la principal referència per datar l'abandonament de la construcció. La major part de les àmfores se situa en el segle I a. de la n. e. i el canvi d'era, però, si fos encertada l'adscripció d'un fragment a la forma Tripolitana I, això ens determinaria l'abandonament de la construcció en el tercer quart del segle I.

2.2.2. La ceràmica local

EL VAS TRONCOCÒNIC

És una de les formes més freqüents als jaciments posttalaiòtics i apareix a gairebé tots. De la simplicitat que presenten en la fase talaiòtica es passarà a un procés d'adopció de nous caires formals i s'hi afegiran elements, que incidiran en una àmplia variabilitat. El petit vas troncocònic sense agafador correspon a la variant III.A.1 (PONS, 1985, vol. I: 23), i seria la perduració-evolució de la forma talaiòtica J de la tipologia del Museu de Mallorca (CAMPS et al., 1969: 73). Les diferències més acusades entre els models talaiòtics i aquests altres, en l'aspecte formal, se centren en els acabats de les bases, que mostren perfils amb repue i, fins i tot, peus anulars, com és el cas d'alguns fragments apareguts en aquesta construcció. Una variant en el perfil l'observem en la núm. 332: la base estreta i la boca oberta la fan similar al perfil de les copes sense peu.

També són presents vasos de cos més desenvolupat, que porten una o dues anses anulars (núm. 325). Aquest perfil el trobem en alguns vasos del poblat des Pedregar, a Lluçmajor (PLANTALAMOR, 1983), o en formes més tardanes, com les localitzades al poblat des Antigors, a ses Salines (COLOMINAS, 1920: 726), o a l'assentament excavat prop de la platja des Trenc (MAS, 1983).

La peça núm. 582 (figura 10) correspon a la forma III-B-1 de la tipologia (PONS, 1985, vol. I: 25) i s'identifica pel cos baix i la boca molt ampla. No és un perfil freqüent i sembla de fabricació molt tardana. S'han recuperat ceràmiques d'aquestes característiques al santuari de Son Oms (PLANTALAMOR, 1973) i as Antigors, a més del turó de ses Abelles (CAMPS I VALLESPÍR, 1974).

EL VAS OVOIDE-GLOBULAR

Els perfils ovoides i globulars, forma IV de la tipologia (PONS, 1985, vol. I: 27-29), formen en el posttalaiòtic un conjunt de terrisses amb una àmplia variació formal, atenent les diferències de mida i l'ús de diferents formes de premsió. A la casa quadrangular es trobaren algunes peces fragmentades (núm. 303-311 i 364) que pertanyen a la forma IV-C, caracteritzada pel petit format, amb el cos ovoide i la boca oberta. La variant sense elements de premsió és present des de l'inici de la fase posttalaiòtica, mentre que la localitzada a la necròpolis de Cas Santamari es data entorn del segle I a. de la n. e. (ROSSELLÓ I GUERRERO, 1983). Una variant d'aquest subgrup és la núm. 299, que es distingeix perquè té una ansa anular. Una ceràmica de morfologia similar és la localitzada al puig d'en Canals (ENSEÑAT, 1956).

De la variant IV-C-4, que es defineix pel cos globular i per dues anses anulars situades a la part més ampla del cos, tenim la núm. 575 (figura 11), relacionable amb d'altres aparegudes a distints jaciments amb funció d'hàbitat, funerària o cultural. Així, identifiquem la peça M-40 de la cova d'enterrament de Son Vaquer d'en Ribera (PONS, 1985) o bé la trobada al puig

d'en Canals, o la núm. 7958 del santuari de Son Oms. Una variant seria la núm. 462, de cos ovoide, amb dues anses anulars que ultrapassen l'alçària de la vora.

LA COPA

Es tracta del perfil propi del posttalaiòtic, que té un gran ús tant a llocs de marcat caràcter ideològic com als llocs profans. Disposa d'una gran varietat formal, per la presència o la manca de peu, d'elements de premsió o de les anomenades «crestes». Els cinc fragments de copa localitzats a la construcció són un clar reflex de les característiques exposades. Dos peus aparegueren formant part del dipòsit o l'ofrena de fundació de la construcció quadrangular, i un vas troncocònic amb crestes, a l'interior de la construcció quadrangular (*figures 8 i 11*).

L'ASC

És una ceràmica de cos troncocònic, amb dos brocs, que devia tenir la funció d'abocar líquids (*figura 12*). L'asc des Pou Celat correspon a la variant B del tipus XXII (PONS, 1985, vol. I: 65). Per les característiques tècniques s'allunya dels ascos de Son Vaquer d'en Ribera i de sa Carroja, de modelat i acabat més fi. El prototipus de torn més semblant seria l'asc ebusità, tot i que en desconeixem la variant amb dos brocs.

LA DECORACIÓ

De tota l'àmplia gamma de formes decoratives observades en les ceràmiques posttalaiòtiques, a l'habitatge des Pou Celat se'n troben dos tipus amb molta incidència en aquest moment. Són els mugronets i les aplicacions amb diferents variants: l'aplicació d'una petita franja en posició horitzontal i la franja aplicada en posició vertical. A més, tenim l'aplicació circular en l'asc.

2.2.3. Material lític

Es compon de tres tipus d'estris: els molins de vaivé i de rotació, els morters i les cassoles, i els percussors. Es pogué observar que els molins de vaivé de forma oval havien caigut en desús i que havien estat substituïts per les valves rectangulars i pel molí de rotació. Una valva de forma oval es trobà clavada en terra amb la cara de fricció cap a dalt i reutilitzada per a altres usos, com demostra la cavitat practicada a la superfície de fricció. De cassoles o morters, se n'han trobat de diferent qualitat, des de les pedres poc obrades a les de forma quadrangular i cavitat cònica. Quant als percussors, se n'han recuperat cinc, amb dues variants: els còdols sense cap mena de tractament i els còdols treballats a partir d'una pedra calcària, amb el resultat d'unes esferes d'uns 9-11 cm de diàmetre.

2.3. Cronologia

La planta i la distribució interna d'aquesta construcció corresponen a un model d'època posttalaiòtica, i el mateix passa amb la tècnica constructiva que s'empren per fer els murs. Tots els materials recuperats a l'interior de la construcció no es poden remuntar més enllà de mitjan segle II a. de la n. e. D'altra banda, clarament se situa en l'època posttalaiòtica avançada el conjunt d'objectes dipositats a l'interior del mur de l'habitació, que pensam que es devien emprar en una cerimònia religiosa celebrada quan es construïa aquell espai.

Resulta molt més fàcil aproximar-nos a la data d'abandonament de la construcció gràcies a la presència d'un nombre quantitativament important d'objectes d'importació. Els més recents se situarien en el tercer terç del segle I de la nostra era.

3. El porxo

Situat a la part sud de la zona excavada, té una amplària de 3,7 m i els murets laterals, de tècnica bastant grollera, s'adossen a la murada. Al centre d'aquest àmbit es conservava un tambor de pedra que formava part del sistema de sustentació de la coberta. A l'interior del porxo es trobà una petita cavitat al subsòl, acompanyada d'una pica de pedra ja fragmentada. A l'extrem de la paret meridional es localitzà una llar formada per un empedrat de llosetes delimitades per pedres rectangulars. El mobiliari ens ha arribat de manera molt fragmentària i dispersa.

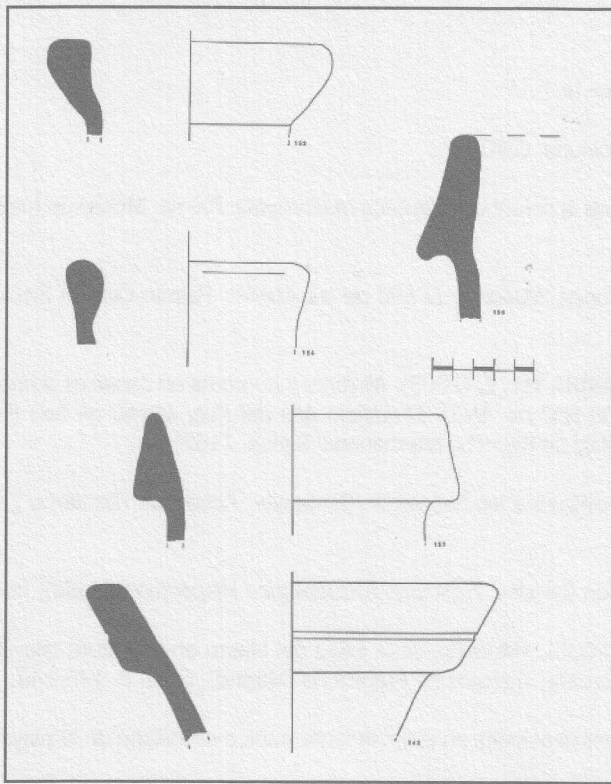
LA CERÀMICA POSTTALAIÒTICA

Es trobaren dos fragments de vora que corresponen a grans recipients (núm. 037 i 023). Les formes troncocòniques estan representades per un petit vas amb repeu, similar als trobats a l'interior de la casa. Englobades en els perfils ovoides-globulars, tenim parts de dues peces que, malgrat l'estat fragmentari, identifiquem com a gobelets de la forma IV-C-1 (PONS, 1985: 27-28). Les formes de major volum corresponen a olles globulars en la línia de la variant IV-D.

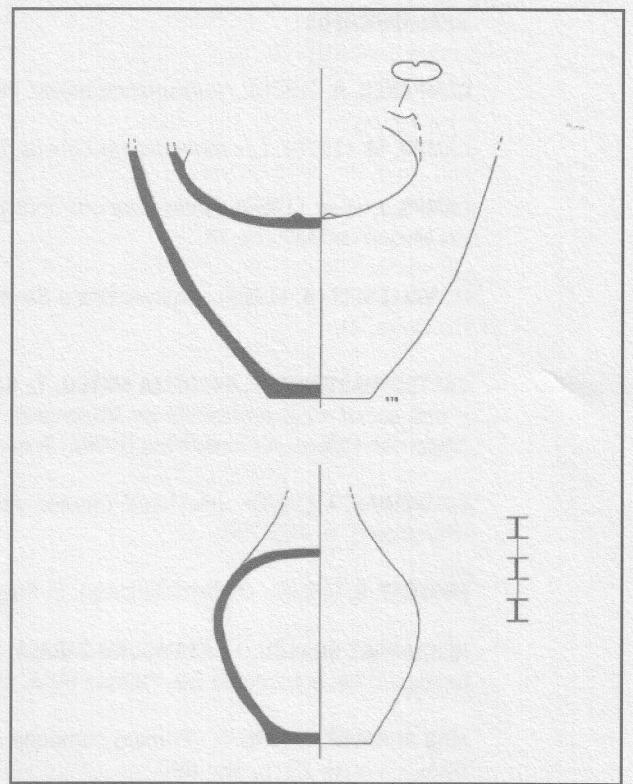
CERÀMICA DE TORN

De procedència ebusitana, es trobaren un fragment de gerra de la forma Eb. 69 i un fragment de base de ceràmica ebusitana.

De ceràmica romana es localitzaren un fragment amorf de sigil·lada itàlica, un fragment de ceràmica comuna, part d'una gerra de ceràmica comuna de la forma Vegas 37, i un fragment de vora i de gerra de ceràmica gris ibèrica.

Ceràmica local de la construcció quadrangular.

Asc d'imitació local.

MATERIAL LÍTIC

És de característiques molt semblants al conjunt de la construcció quadrangular. El componen un morter ben treballat de forma quadrangular i de cavitat cònica, un còdol probablement emprat com a percussor i una pica de grans proporcions, de la qual només es conservava una part.

4. Conclusions

Les excavacions practicades a l'extrem nord occidental del poblat des Pou Celat afectaren un sector de la murada i dues construccions adossades, un porxo i una construcció quadrangular. La datació radiocarbònica aconseguida d'un nivell anterior a l'edificació de la murada ens situa la construcció de l'estructura defensiva al final del període talaiòtic o a l'inici del període posttalaiòtic.

Les dues construccions excavades ens donen unes pinzellades de l'activitat que es desenvolupava al començament de la romanització i de l'abandonament que es produí a les acaballes del segle I. Aquella zona no es tornà a ocupar. Ara bé, com hem indicat, la part central de la construcció quadrangular fou objecte d'una excavació en època moderna, la qual fou reomplerta amb terres que contenien abundants materials del segle IV, els quals, per qüestions d'espai, no són exposats en aquesta breu aportació.

BIBLIOGRAFIA

CAMPANER, A. (1879). *Numismática balear*. Palma: [s. n.].

CAMPO, M. (1976). *Las monedas de Ebusus*. Barcelona: CSIC.

CAMPS, J. et al. (1969). *Notas para una tipología de la cerámica talayótica mallorquina*. Palma: Museo de Mallorca (Trabajos del Museo de Mallorca; 6).

– ; **VALLESPÍR, A.** (1998). *Excavacions a Santa Ponça, Mallorca: El turó de les Abelles*. Palma: Consell Insular de Mallorca (La Deixa, 1).

CASTRO-MARTÍNEZ, P.; ESCORIZA MATEU, T.; SANAHUJA YLL, E. (2003). *Mujeres y hombres en espacios domésticos. Trabajo y vida social en la prehistoria de Mallorca (c. 700-500 cal ANE). El edificio Alfa del Puig Morter de Son Ferragut (Sineu, Mallorca)*. Oxford: ArchaeoPress (British Archaeological Reports, International Series; 1162).

COLOMINAS, J. (1920). «Habitació romana dels Antigors a les Salines de Santanyí». *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* [Barcelona], p. 725-726.

ENSEÑAT, B. (1956). «Sóller (Mallorca). El Puig d'en Canals». *Noticiario Arqueológico Hispánico* [Madrid], III-IV, p. 37-50.

HERNÁNDEZ GUASCH, J.; ARAMBURU-ZABALA, J. (2005). «Murallas de la Edad del Hierro en la cultura talayótica. El recinto fortificado del poblado de Ses Païsses (Artà, Mallorca)». *Trabajos de Prehistoria* [Madrid], 62-2, p. 125-149.

MAS ADROVER, J. (1983). «Primera campaña de excavaciones en el yacimiento púnico-ebusitano de la playa de Es Trenc». *BSAL* [Palma], 39, p. 487-490.

PLANTALAMOR, L. (1973). «El santuario de Son Oms y su encuadre cultural». [Tesi de llicenciatura, inèdita; Barcelona]

– (1983), «Las cerámicas del poblado des Pedregar (Llucmajor)». A: Symposium de Arqueología: Pollentia y la romanización de las Baleares. Palma: Caixa d'Estalvis de Pollença, p. 157-166.

PONS I HOMAR, G. (1985). «Estudi de les ceràmiques indígenes del període talaiòtic final». 4 vol. [Memòria de final llicenciatura, inèdita; Palma]

– (1991). *Les ceràmiques d'imitació al talaiòtic final*. Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports (Quaderns de Ca la Gran Cristiana; 10).

– (1999). Anàlisi espacial del poblament al pretalaiòtic final i el talaiòtic I de Mallorca. Palma: Consell Insular de Mallorca (La Deixa, 2).

ROSSELLÓ-BORDOY, G.; GUERRERO, V. (1983). «La necrópolis infantil de Cas Santamarier (Son Oms)». *Noticiario Arqueológico Hispánico* [Madrid], 15, p. 407-448.

VAN STRYNDONCK, M. et al. (2002). *Royal Institute for Cultural Heritage. Radiocarbon dates XVIII*. Brusel·les: Institut Royal du Patrimoine Artistique.